

Luuk van Middelaar

Na de invasie rommelt het in Noord- en Zuid-Europa

Dat premier Boris Johnson maandag de stemming in Londen overleefde was mede te danken aan de strijd tegen Poetin. Die leidde af van 'Partygate' en gaf hem een platform om Churchill te spelen.

De dag erna spande het erom voor de regering in Zweden. Ook een binnelandse crisis, maar in Stockholm hing de Russische oorlog wel heel expliciet boven de arena. De rechtse oppositie wilde de Zweedse minister van Justitie wegstemmen vanwege bendegeweld in grote steden. Het lot van de regering hing op één stem: die van de onafhankelijke linkse parlementariër Amineh Kaka-baveh. Deze Zweedse van Iraans-Koerdische afkomst, voormalig peshmergastrijder, hielp sociaal-democratisch premier Magdalena Andersson eind 2021 in het zadel dankzij toezeggingen voor de Koerden. Zo werd binnenland buitenland. Want deze Stockholmse deal was president Erdogan in het verre An-

se luchtruim is een troef, nu je naar Azië om Rusland heen moet vliegen. Erdogan wil deze sterke positie ten volle benutten, niet alleen richting Zweden (zie boven) en Finland (dat hoffelijk de aanschaf van Turkse drones overweegt), maar ook richting buurland Griekenland, waarvan hij grondgebied betwist.

Vanuit Athene was premier Kyriákos Mitsotákis de Turkse sterke man echter een stap voor. Op 12 mei sloot Griekenland een defensieakkoord met de VS. Het bevat afspraken over Amerikaanse legerbases en een marinehaven in Alexandroupoli (niet ver van de Turkse grens), maar ook samenwerking op energiegebied. Dit laatste is relevant, aangezien het Grieks-Turkse conflict zich toespitst op toegang tot onderzeese gasreserves. Athene stelt zich op als partij die zich aan het zeerecht en internationale afspraken houdt, terwijl Ankara, ontevreden met de status quo, deze tart en wil herzien.

Als of hij het er bij de prikkelbare Erdogan wilde inwrijven, behaalde Mitsotákis op 17 mei een geweldig succes in Washington. In een rede tot het Congres, talloze malen door applaus onderbroken, speelde de Griek met historische verwijzingen: van de oude Athener Pericles, voorvader van de Amerikaanse democratie, tot de Griekse vrijheidsstrijd tegen het Ottomaanse rijk. In de eigen opstand tegen de Turken, in 1821 met onafhankelijkheid be kroond, ontwaart hij een parallel met de Oekraïense strijd anno 2022 tegen de Russen. Ook dat viel goed.

Het verst ging de Griekse premier evenwel door de Amerikaanse wetgevers aan te bevelen geen F-35's aan Turkije te leveren. Dit wil de Turkse president juist zeer graag maar wordt hem in NAVO-verband ontzegt na forse wapeninkopen in 2017 bij Rusland. Getergd zei president Erdogan, na Mitsotákis' Washingtontrip dat de Griek voor hem „niet meer bestaat“. Hij vond dat afspraken waren geschonden.

Dus: hoewel Turkije vanwege de Russisch-Oekraïense oorlog meer *leverage* heeft over Europa en Amerika, moet het toezien hoe Griekenland listig tegenmacht ontplooit. Want niet alleen zoekt Athene met dit recente defensieakkoord steun bij de VS, vorig najaar al sloot het een marinesamenwerking met Frankrijk, dat fregatten levert. Bovendien is president Macron bereid om Turkijes territoriale claims tegen mede-EU-lidstaat Griekenland met militaire macht te weerspreken.

Dat wordt nog boeiend op de NAVO-top van eind juni, waar Erdogan en Mitsotákis beiden worden verwacht, net als overlever Boris Johnson en Macron, onder meer voor gesprekken over... Finland en Zweden.

Europa en de VS willen hun bondgenoot Turkije, hoe lastig die soms ook is, nu niet kwijt

kara een doorn in het oog. En nu Zweden tot de NAVO wil toetreden haalt de Turkse leider zijn gram. Die Koerdenbescherming gaat van tafel, zegt hij, anders veto ik jullie NAVO-toetreding.

Zo staat de Zweedse regering voor een lastige keuze. Prevaleert de nationale veiligheid en geef je de Turken hun zin? Of koester je het zelfbeeld van een gastvrije natie die zich (in Kakabavehs woorden) niet laat chanteren door „een despoot, een islamistisch regime“? In Stockholm liep het maandag met een sissers af: premier Andersson koos voor de Koerden en dus politiek overleven. Hoe het Turkse NAVO-veto te omzeilen, dat ziet ze later wel.

Terwijl dezer dagen veel aandacht uitgaat naar de landen rond de Baltische Zee, stijgen de spanningen ook elders op Europa's kaart: in de oostelijke Middellandse Zee. In principe staat Turkije sinds de Russische invasie sterk. Europa en de VS willen hun bondgenoot, hoe lastig die soms ook is, nu niet kwijt. De Turkse regering sloot op 28 februari de toegang tot de Zwarte Zee via de Bosporus en Dardanellen af voor alle oorlogsschepen, conform een verdrag uit 1936; zo kan Rusland geen marineversterking via de Middellandse Zee richting Oekraïne sturen. Ook het Turk-